

BARANA. El sentit etimològic 'cercle entorn de ---' (segons i, 626a17-b5) 'balcó entorn de ---' b11, 30; i, 627a40; i, 628a27, 55; i aran. i gc. *barann* 'halo (al voltant de la lluna o del sol)', ha quedat avui una mica enfosquit en català per les accs. més secundàries 'tancat de fusta', 'passamà de guarda d'una escala', 'portella'. Però una de les aplicacions més primitives degué ser 'pedris o mota que enronda l'era de batre' (era rodona), que és la més conspícua a la cultura rural tan arcaica de Menorca. En la festa del batre: «l'era enrajolada de Son Abatzer estava plena de gent --- Pel senyor i les seves filles havien portat cadires a l'era, per les pageses --- hi havia tamborets d'espert, i per la gent de treball la *barana* de l'era, si 's volien assure» Ruiz i Pablo (*Cor de la Terra* 18.4f.).

BARBA. A i, 633a50 dono tàcitament per segur que *ambarbussar-se* deriva de *barba*; però ens ha de semblar un derivat de *balb*, —**embalbussar*—, modificat per la infl. de la família de *barba*; el sentit més propi, en els bons escriptors, és més aviat 'balbucejant' que 'de parlar confós per les barbes': «crida a part del vell i li digué ---, *embarbussat* per la seva curtatel de geni i de paraula: —Mireu, Anton --- la vostra noia --- us la demano...» Maragall (*O.C. Per* 710b25).

BARRACA. (i, 667) Encara no s'ha trobat, pel que fa a l'última instància, una etimologia ferma, ni mitjanament satisfactòria, de *barraca*; si bé sí que consta que el mot s'estengué des del català en el segle XIII a totes les llengües europees, que apareix poc després de la conquesta de València, Mallorca i Eivissa, i que la zona de màxima fermesa i abundor a l'Edat Mitjana és el País Valencià amb les Balears i delta de l'Ebre

(*DECat* i, 667b17-35). El nom de lloc diminutiu de fonètica mossàrab *Barraċna -ċno* documentat des del segle XIII (671, n.º 9) en el Baix Aragó i el mallorquí *Marratxí* < *Barratxino*⁴ 1248, Alacant, Borratxina, ací volum i.

Suposant aquest un derivat BARRAKINA, -KINO amb CI mossàrab > ċi, això reforça més encara aquestes conclusions en el sentit cronològic i geogràfic. Ara bé, fa temps que s'ha sospitat que hi ha lligam amb el proto-europeu PARRA 'glorieta emparrada' i el seu derivat paleogermànic i paleo-romànic continuat en castellà i occità per *pàrrec* *DECat* i, 668b42-60 (i *parreguera*), amb el sentit de 'closa, corralet o barraqueta per a bestiar'.

El seu equivalent antic sembla tenir la forma PÁRRICU O PÁRRECU en gal·lo-romànic primitiu, i *pfarri7* en a. a. a. (> al. *Pferch*) però amb vocalisme final més obert, *pearroc*, -uc en anglès (> ags. *park*) (i veg. encara alguna variant en -ek, -ak en el *Diccionari Etimològic* de Kluge).

Haurem de decidir-nos, doncs, per creure que l'àrab espuri dels moros valencians en féu un *nomen unitatis barrèqa*, l'àrab vulgar hi traslladà l'accent a la *fatha* final segons el seu hàbit accentual, fent-ne *barráqa*.

⁴ Sembla que no sigui casual que aquest *Barraċ*-(no) protomallorquí té una resposta *Parratxí*, veïnat de bordes a l'alta Vall Ferrera: aquí 'és degut a la pronúncia diminutiva de *ki* en el basc pre-català del vell Pallars.

BEDÒS 'palpissot'. Ens hem limitat a donar-lo com a rossellonès, probablement d'origen onomatopèic. En realitat era un mot antic, i no sols d'aquella zona catalana sinó d'altres comarques, i amb considerable extensió en llengua d'oc. En la nostra el trobem com a nom de persona, sens dubte un sobrenom. Un Jaume *Bedos* en doc. ross. de 1323 (*RLR* xxxii, 544); un «Oden de *Bedoz*» signa un doc. pobletà de 1205 (Cart. de Poblet, 11); un Bernat de *Bedocio* o *Bedoç* és senyor a la parròquia de Sta. Coloma de Fitor l'any 1321 (*BABL* iv, 479), parròquia situada en el Baix Empordà, a mig camí de Fonteta a Vall-llòbrega; ara bé, el mateix personatge (llevat que fos el seu pare, homònim) havia prestat homenatge per aquesta mateixa localitat l'any 1286, però llavors li llegeixen el nom «Bernat de *Bedoçon*» (*BABL* iv, 513). És evident, doncs, que es tractava d'un antic nom de persona amb declinació imparisíl·laba, tal com *Ximèn/Ximenon*, *Fortuny/Fortunyon*, *Carles/Carlón*; sigui que hagin llegit malament -de- per -do- o que hi vagi haver dissimilació de les vocals. En efecte, no s'acaben aquí els testimonis d'aquest nom, car també consta un *Bedòs* l'any 1294 a Eivissa (St. Antoni, Macabich, *Hist. de Ibiza* i, 155). És sabut que foren sobretot els cavallers del Baix Emp. i del Ross. que conquistaren Eivissa i se la repartiren, i àdhuc s'usà també com a femení, car ha quedat com a nom del mas *Can Bedòsa* de Porqueres (prop de Banyoles), pronunciat amb una ò oberta (1964), que el revela com a igual del masculí *bedòs*, gràcies a aquesta singularíssima terminació.

Com a adjectiu apel·latiu, el mot ha tingut gran extensió occitana: «*bedòs*, -*dòsso*: qui blèse, en Gasconne; bègue, en Languedoc, sobriquet des Vivarais» *TdF*; tant *Bedòs* com *Bedosso* consten com a cognoms llenguadocians, i hi ha un NL *Bedòs*, -*doues*, a la Lozere (*TdF*); en fi amb significat secundari «*bedòs*: forain, qui n'est pas du lieu» en el dicc. llgd. de Saufages.

La cosa cabdal en aquest mot curiós és la terminació -oç amb o oberta, que inevitablement hem d'identificar amb el sufix pre-romà -occio (tan representat en toponímia: el nostre riu *Besòs*, el mossàrab *Pedroches*, -oço o -ouço portuguès). I essent pre-romà el sufix, també degué ser-ho tot el mot. Si no volem còrrer el risc d'error-nos, val a dir que no podem passar d'aquí. Només és que costa de creure que no hi hagi cap relació amb un grup de mots cèltics, o suspectes de ser celto-romànics: bretó *baeguel* 'bel', *baeguelat* 'belar', còrn. *begy*, ky. *beichio* «mugir», irl. ant. *béccim* 'jo bramo, xisclo' (cf. Walde-Pok.; Stokes-Bezz. 160; Pok. *IEW* 76, que tot cercant-hi altra parentela indoeur., s'inclina a veure-hi en última instància un element imitatiu), en el *DCEC/DECH* vaig relligar a aquest grup cèltic el port. *beïço* 'llavi', cast. ant. *beço* 'morro', Valtellina *béciula*, bergam. *sbeza*